

toepassing van artikel 36, 4° van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, kan worden berecht zonder 'onderzoek naar (zijn) persoonlijkheid en zijn milieu', niet kan worden afgeleid dat hij geen recht heeft gehad op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en van artikel 14 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten;

Overwegende dat eiser, die voor de appèlrechter elk gegeven met betrekking 'tot zijn persoonlijkheid en zijn milieu' heeft kunnen aanvoeren, evenmin de miskenning van zijn recht van verdediging kan aanvoeren, alleen op grond dat, ondanks zijn herhaalde verzoeken, geen enkel onderzoek hieromtrent is bevolen;

(...)

Arrest Hof van Cassatie van 12 november 2002

Voorzitter: de h. Forrier, afdelingsvoorzitter

Rapporteur: de h. Dhaeyer, raadsheer

Openbaar ministerie: de h. De Swaef, advocaat-generaal

Jeugdbescherming – Rechtspleging – Persoonlijkheids- en milieuonderzoeken – Aanwending in debatten over burgerrechtelijke aansprakelijkheid

(...)

3. Derde middel overwegende dat de maatregelen die de jeugdrechtsbank treft en de op haar bevel krachtens artikel 50 § 1 van de Wet van 15 april 1965 betreffende de jeugdbescherming verrichte onderzoeken, geen ander doel hebben dan het bestuur over de persoon van de minderjarige te regelen of de geschikte middelen voor zijn opvoeding of behandeling te bepalen, met inachtneming van zijn belangen, en niet mogen worden aangewend voor andere doeleinden, ook niet door partijen aan wie de mededeling van de betreffende stukken is toegestaan;

Dat het oordeel van de rechter dat citaten uit een observatieverslag niet dienstig zijn omdat dit verslag werd opgesteld in de optiek van hulpverlening aan de minderjarige en niet om elementen vast te stellen betreffende de burgerlijke aansprakelijkheid van de ouders, regelmatig met redenen omkleed en naar recht verantwoord is;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

Selectie: Jan SMETS

Integrale jeugdhulp: perspectief van een ontwikkeling

“Laat ons geen vooruitgang noemen waar een ander aan ten onder gaat.”

“Laat ons geen groei noemen waar een ander minder van wordt.”

“Laat ons geen vrijheid noemen waar een ander het recht ontnemt om zichzelf te zijn.”

“Laat ons geen gemeenschap noemen waar de minste niet de meeste aandacht krijgt ...”

M. GHANDI

Jeugdhulpverlening ontwikkelt zich steeds verder. In dit artikel wordt, vanuit een beperkte historische schets, ingegaan op de actuele ontwikkelingen omtrent integrale jeugdhulp. Er wordt zicht gegeven op de krachtlijnen, het veldwerk en de planning ervan.

JEUGDHULP IN ONTWIKKELING

Historiek

Het helpen van kinderen, jongeren en hun ouders heeft in Vlaanderen een lange en rijke traditie. Binnen deze traditie zijn we geëvolueerd van het kijken naar een stoornis binnen een (volwassen) individu tot het kijken naar de hulpvraag van een individu, gesitueerd binnen een hele gezins- en leefcontext, van het uitoefenen van sterke sociale controle en bevoogding naar kansen geven en hulp bieden.

De laatste dertig jaar is het actieterrein van de jeugdhulp sterk uitgebreid. Zowat alle leeftijden en problematieken komen aan bod. Er is een ruim maatschappelijk aanbod, gaande van informatie vragen over opvoeding tot het opvangen en begeleiden van jeugdige criminelen. In deze periode zijn eveneens een aantal begrippen naar boven gekomen die een belangrijke invloed gehad hebben op de ontwikkelingen: emancipatorisch werken, empowerment, vraaggericht ... zijn begrippen die de hulpverlening uitdagen om vanuit een deskundigheidsmodel te evolueren naar een dialogerend model, waarbij de cliënten met hun mogelijkheden centraal staan. Hulpverlening met als opdracht om de cliënten sterker te maken, vaardiger in hun omgang met problemen en vragen.

Het resultaat van de ontwikkeling van deze 'maatschappelijke sector' is een degelijke en goed uitgebouwde jeugdhulpverlening. Vlaanderen beschikt over een goede mix van een degelijk basisaanbod én voldoende dynamiek om, al dan niet projectmatig, steeds verder te blijven ontwikkelen.

Net als andere maatschappelijke ontwikkelingen, werd ook de sector van de jeugdhulpverlening steeds meer gevat door tendensen: systeemdenken, gezinsgericht werken, contextueel werken, kansarmoede, multi-probleemgezinnen, ambulante werken, hechtingsstoornissen, jeugd-delinquentie ... Vanaf de jaren '70 zijn er steeds thema's die naar boven komen en die de ontwikkeling van de jeugdhulp uitdagen. Sommige thema's dreigen hierbij haast populistisch te worden. Het was zo in om ermee bezig te zijn, dat het haast een taboe was er vragen bij te stellen. Andere thema's werden door de media zo sterk in de verf gezet, dat het leek of jeugdhulp hiertoe verengd werd.

Deze thema's creëren echter voortdurend ruimte voor de verdere ontwikkeling van de jeugdhulp. Zij maken de golfbeweging van de ontwikkeling uit. Tegelijk is het noodzakelijk om voortdurend afstand te nemen van dergelijke thema's en het geheel van de ontwikkeling te bekijken.

Diversiteit en rijkdom

Inzoomend op de jeugdhulp als één geheel ziet men dat de jeugdhulp organisatorisch opgebouwd is uit verschillende deelsectoren, bevoegdheden zitten verdeeld over gemeenschappen, doelgroepen verdeeld over deelsectoren ... De historische ontwikkeling van die jeugdhulp ligt hier natuurlijk aan ten grondslag.

Dit maakt dat vandaag de dag meerdere deelsectoren samen deze jeugdhulpverlening uitmaken. Elk van deze deelsectoren reageert op een eigen manier op de golfbeweging van de ontwikkeling. Elk spelen ze in op actuele tendensen, elk ontwikkelen ze een eigen aanbod. De identiteit wordt weerspiegeld in een eigen hulp-aanbod, eigen voorzieningen, eigen regelgeving, eigen subsidiekanalen. Een diversiteit die een rijkdom weerspiegelt, maar tegelijk nood heeft aan afstemming, samenwerking en coördinatie.

Een actuele, internationale tendens, is het toewerken naar een meer vraaggerichte jeugdhulp. Hierbij stelt men vast dat de historische ontwikkeling geleid heeft tot een rijk, divers maar verkokerd landschap van hulpaanbod. Onder impuls van het empowermentdenken wordt kritisch naar de structuren van de jeugdhulp gekeken. Men gaat op zoek naar structurele, organisatorische veranderingen, over sectoren heen, om de jeugdhulp te verbeteren. Centrale begrippen hierbij zijn vraag- of dialooggericht (versus aanbodgestuurd), intersectoraal, samenwerking en coördinatie. Deze ontwikkelingen worden gekenmerkt door het streven om zo tijdig mogelijk de zo juist mogelijke hulp te kun-

nen bieden, dit hulpaanbod zo naadloos mogelijk te laten zijn, continuïteit van hulp na te streven. De evolutie die nagestreefd wordt, is deze van een aanbodgestuurd denken (cliënt met zijn vraag laten inpassen in bestaand aanbod) naar een vraaggericht werken (cliënt met zijn vraag centraal, hulpaanbod de mogelijkheid bieden om hier een flexibel antwoord op te geven).

INTEGRALE JEUGDHULP

In Vlaanderen situeert deze tendens zich binnen het werken rond integrale jeugdhulp.

Integraal verwijst hierbij naar het intersectorale. Integrale jeugdhulp werkt momenteel met het jeugdhulpaanbod van zes sectoren: Algemeen Welzijnswerk, Geestelijke Gezondheidszorg, Kind en Gezin, Onderwijs, Vlaams Fonds en Bijzondere Jeugdbijstand.

De probleemstelling van waaruit integrale jeugdhulp vertrekt, is de 'maatschappelijke beleidsnota bijzondere jeugdzorg'. Deze nota, die ontstond vanuit de werkzaamheden van een *ad-hoc*commissie Welzijn van het Vlaams Parlement (1998), wijst op een aantal schrijnende problemen van de jeugdhulpverlening in Vlaanderen. Tegelijk biedt ze een reeks van aanbevelingen. De belangrijkste krachtlijnen van deze nota zijn:

- De verkokering van het aanbod, dat leidt tot te weinig intersectorale afstemming en gebrek aan coördinatie, moet omgebogen worden naar het stimuleren en voldoende mogelijk maken van intersectoraal samenwerken. Er moet worden gewerkt aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid, die b.v. een halt kan toeroepen aan voortdurende doorverwijzingen. Continuïteit, betrokkenheid en coördinatie moeten centraal staan.
- Waar hulpverlening voor cliënten nog al te vaak een ondoorzichtig kluwen is, moet het aanbod transparanter worden.
- In de beslissing van het eigenlijke hulpaanbod mag toeval zo weinig mogelijk meespelen. De cliënt moet de garantie krijgen van de juiste hulp, geënt op zijn hulpvraag. Uitgaan van deze hulpvraag betekent dan ook dat het hulpaanbod zich hier flexibel kan op aansluiten.
- De toegankelijkheid van de hulp moet verhoogd worden. Hulp moet goed bereikbaar zijn, zoveel mogelijk toegemoetkomen. Er moet over gewaakt worden dat hulp zo licht mogelijk is. Meer ingrijpende hulp moet vrijgehouden worden voor die jongeren die er echt nood aan hebben. Hierin ligt ook de nadruk op preventie, op zo tijdig mogelijk hulp aanbieden.
- De verkokering maakt ook dat het zeer moei-

lijk is om zicht te krijgen op het geheel van de hulpvragen. Om jeugdhulpverlening in de toekomst meer vraaggericht te kunnen uitbouwen, is het noodzakelijk dat men in een bepaalde regio zicht heeft op deze hulpvragen, op het aanbod én zodoende op de overlap en de lacunes.

Bovenstaande probleemstelling en bijbehorende aanbevelingen vormen de uitdaging van integrale jeugdhulp. Dit zijn de vragen waarop antwoorden moeten komen.

Sinds 2000 wordt op een specifieke manier gewerkt aan deze integrale jeugdhulp. Doelstelling is het formuleren van praktijkgetoetste beleidsaanbevelingen. Deze worden niet van bovenaf gedropt, maar wil men op een lerende manier bereiken. Via werkgroepen (samengesteld uit veldwerkers en ambtenaren, steeds uit de zes sectoren) is een globaal kader ontwikkeld dat de krachtlijnen bevat van een meer integrale jeugdhulp. Vooral eer echter het beleid in de richting van deze krachtlijnen te sturen, worden deze krachtlijnen (en hun operationalisering) getoetst aan de dagelijkse praktijk. Hiervoor zijn, op basis van kandidaatstelling, pilootregio's (gerechtelijk arrondissement Gent, het gerechtelijk arrondissement Antwerpen en de gerechtelijke arrondissementen Tongeren en Hasselt) aangeuid, waarbinnen projecten kunnen opgezet worden. Elke pilootregio heeft een eigen werkstructuur, met een projectleider, een regionale intersectorale stuurgroep en projecten.

De praktijk van deze pilootfase moet het concept van integrale jeugdhulp bijsturen. Om dit te kunnen doen, is voor de pilootregio's een eigen juridisch kader¹ gecreëerd. De pilootregio's moeten namelijk met een aantal nieuwe 'regels' van integrale jeugdhulp kunnen werken, terwijl een aantal andere regels voor de pilootfase tussen haakjes moeten worden gezet.

Bedoeling van deze werkwijze is het zo maximaal mogelijk garanderen dat het toekomstige beleid beantwoordt aan de reële noden van de cliënten en het werkveld. Werken aan integrale jeugdhulp is dus werken aan beleidsvoorbereiding. Eind 2003 zullen de resultaten in de vorm van beleidsaanbevelingen voorgelegd worden. Tegelijk zal werk worden gemaakt van een kaderdecreet waarin perspectieven naar inhoud en timing zullen vastgelegd worden.

Onderstaand beschrijven we de krachtlijnen uit het concept. De lezer moet hierbij steeds voor ogen houden dat deze krachtlijnen geen verworvenheden zijn, maar dat ze in de regio's worden uitgetoetst, bediscussieerd en bijgestuurd.

MODULERING

Modulering is het proces waarbij een voorziening haar huidige hulpaanbod beschrijft in termen van modules. Dit gebeurt volgens afgesproken spelregels die uitgewerkt zijn in een handboek.

Een module is een afgelijnd 'pakket' van hulp, dat de cliënt bij een hulpaanbieder kan verkrijgen.

Eén van de doelstellingen van modulering is om binnen de jeugdhulpverlening afspraken te maken omtrent een gezamenlijk begrippenkader wat moet bijdragen tot een transparanter hulpaanbod. Door een werkvorm (b.v. thuisbegeleiding) te gaan vertalen in onderscheiden modules, verhoogt de flexibiliteit van het hulpaanbod. Een cliënt hoeft niet meer het totaalpakket te nemen, maar kan die module krijgen die nodig is. Modules kunnen ook inter- en intrasectoraal gecombineerd worden. Door de aard en het aantal combinaties te vergroten, ontstaat de mogelijkheid om doelgroepgerichte hulpprogramma's uit te werken. Een dergelijk programma kan dan aangeboden worden door één of meerdere voorzieningen.

Voor hulpaanbieders is modulering een kans om zich eenduidig en krachtig te profileren. De eigen knowhow en expertise wordt zichtbaar.

In de pilootregio's zijn momenteel alle voorzieningen hun aanbod in modules aan het vertalen. Deze modules worden ingevoerd in een centrale en vrij te consulteren databank. Sectoraal worden typemodules uitgewerkt. Typemodules beschrijven de grootste eenheden van hulp die in bepaalde werkvormen aanwezig zijn. De resultaten van dit moduleringproces zullen 'het moduleren' verder bijsturen. De uiteindelijke implementatie van modulering in Vlaanderen wordt op deze manier grondig voorbereid.

ONDERSCHEID RECHTSTREEKS EN NIET-RECHTSTREEKS TOEGANKELIJKE HULP

Alle hulp die aan kinderen en jongeren in de diverse sectoren wordt geboden, wordt opgedeeld in een rechtstreeks toegankelijk en een niet-rechtstreeks toegankelijk deel (nood aan een toe-

1. Sinds 1 januari 2003 is het besluit van de Vlaamse regering van 13 december 2002 betreffende de integrale jeugdhulp van kracht. Dit besluit geeft uitvoering aan het Decreet van 19 juli 2002 betreffende de integrale jeugdhulp. Het besluit werd gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 29 januari 2003 (editie 2) en het is inmiddels ter bekrachtiging aan het Vlaams parlement voorgelegd. Door het besluit krijgen de pilootregio's de juridische ruimte om te experimenteren.

gangsticket). Bedoeling is het huidige onderscheid, gebaseerd op kenmerken van problematiek (problematische opvoedingssituatie en handicap) te optimaliseren i.f.v. de toegankelijkheid voor de cliënt. Hiervoor wordt uitgegaan van de kenmerken van het hulpaanbod (duur, frequentie en intensiteit). Hoe meer een aanbod ingrijpt op het leven van de cliënt, hoe zorgzamer de toegang hiervan moet bewaakt worden, zodat deze alleen ingezet wordt voor die cliënten die dit echt nodig hebben. Voor alle andere problemen daarentegen moet je als cliënt vlot gebruik kunnen maken van laagdrempelige hulp.

Momenteel wordt dit onderscheid gekoppeld aan de modules. In de pilootregio's vormt het moduleringsproces de basis om over het onderscheid te reflecteren.

NETWERK RECHTSTREEKS TOEGANKELIJKE HULP

Zo vroeg mogelijk, zo licht mogelijk hulp aanbieden die zo dicht mogelijk bij de cliënt kan gegeven worden en waarbij over de continuïteit en de coördinatie gewaakt wordt. Dit zijn de doelstellingen waaraan een netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp probeert tegemoet te komen.

Hierbij werken alle hulpaanbieders van rechtstreeks toegankelijke hulp uit één regio samen. In de pilootregio's worden momenteel meerdere netwerken opgezet. Hierbij worden samenwerkingsprotocollen ondertekend waarin onderlinge afspraken concreet gemaakt worden.

Zo'n netwerk wil onder meer garanderen dat het niet uitmaakt bij welke organisatie men aanklopt voor hulp, maar dat men de garantie heeft van het juiste antwoord op zijn (hulp)vraag. Voortdurende doorverwijzingen, steeds opnieuw z'n verhaal doen, aanbodgestuurd werken probeert men tegen te gaan. Verder worden afspraken gemaakt om de hulp, vanaf dat er meer dan twee hulpverleners betrokken zijn, te coördineren. In de mate van het mogelijke biedt men ook een hulpgarantie. Het netwerk moet goed ingebed zijn in de omgeving. Huisarts, politie, scholen ..., maar ook niet-professionelen moeten het netwerk kennen en er vlot gebruik van kunnen maken. Via deze 'toeleiders' moeten signalen tijdig kunnen onderkend worden en indien nodig doorgegeven aan het netwerk.

DE TOEGANGSPOORT

De toegang tot de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp wordt verleend door de toegangspoort. Op deze manier wordt gegarandeerd dat in de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp precies die jongeren terechtkomen die daar ook nood aan heb-

ben. Door de nadruk te leggen op de kwaliteit van diagnostiek, indicatiestelling en toewijzing, probeert men ook de factor toeval bij de besluitvormingsprocessen te verkleinen.

In de toegangspoort gebeuren twee activiteiten, door twee verschillende teams: indicatiestelling en toewijzing. Indiciestelling bepaalt op basis van (door het werkveld aangeleverde) diagnostiek welk soort hulp een cliënt nodig heeft. Toewijzing maakt de link tussen de cliënt met deze indicatiestelling en een welbepaald hulpaanbod (een module of een geheel van modules). Voor de beide stappen en voor de aangeleverde diagnostiek zijn kwaliteitseisen geformuleerd, met een sterke nadruk op het leren kennen, formuleren en waarderen van het perspectief van de cliënt.

De toegangspoort biedt op zich geen hulp. Dit betekent dat tijdens het werken van de toegangspoort de hulpverlening aan de cliënt moet voortgezet worden door de betrokken hulpverleners.

Aan de toegangspoort is ook het principe van de hulpgarantie verbonden. Hierbij wordt ernaar gestreefd dat een toegewezen hulpaanbod ook effectief wordt uitgevoerd. Deze hulpgarantie wordt, net zoals bij de rechtstreeks toegankelijke hulp, in een onderlinge samenwerking tussen voorzieningen vormgegeven.

Net zoals het netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp zicht krijgt op het geheel van hulpvragen en hoe hiermee wordt omgegaan, levert ook de toegangspoort belangrijke beleidsinformatie op. Voor een bepaalde regio krijgt men zicht op de indicatiestellingen en welk aanbod er kan aan gegeven worden. Dit biedt een basis om op termijn regionaal de ontwikkeling van de jeugdhulp te sturen op basis van deze gegevens.

In de pilootregio's werken de toegangspoorten voor een beperkt gebied. Nieuwe dossiers voor het Vlaams Fonds Personen met een Handicap (uitgezonderd vragen voor individuele hulpmiddelen) en voor het Comité Bijzondere Jeugdzorg worden door de toegangspoort behandeld. Voor deze werkregio's zijn de bemiddelingscommissies tijdelijk intersectoraal toegankelijk gemaakt en worden regionaal afspraken gemaakt met de parketten. De consultants van het comité moduleren, net als andere hulpverleners, hun aanbod. Ook met hen wordt vanuit de toegangspoort naar samenwerking en afstemming gezocht.

TRAJECTBEGELEIDING

Binnen de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, heeft een cliënt het recht op een trajectbegeleider. Deze zorgt ervoor dat de cliënt doorheen de hulpverlening steeds goed geïnformeerd en betrokken blijft. De trajectbegeleider verduidelijkt

afspraken, verdedigt de belangen, biedt raad, stimuleert de hulpverleners tot het maken van onderlinge afspraken en het doorgeven van informatie. Hij is een aanspreekpunt voor zowel hulpverleners als cliënt en bemiddelt soms tussen beiden. Hij is actief betrokken bij evaluatiemomenten in het hulpverleningsproces. Hij zorgt ook voor een degelijke afronding en nazorg voor de cliënt. De inbreng van de trajectbegeleider situeert zich daarmee vooral op het niveau van de individuele cliënt. Maar net als de indicatiestelling en de toewijzing, kan ook de trajectbegeleiding heel zinvolle informatie opleveren op beleidsniveau. Die informatie betreft dan niet zozeer de al of niet beschikbaarheid van het aanbod, maar wel de praktijk van samenwerking gedurende de hulpverlening en de mogelijkheden om daar verbetering in aan te brengen.

In de pilootregio's werkt telkens één trajectbegeleider samen met de toegangspoort. Bedoeling is zicht te krijgen op de methodiek en deze verder uit te werken.

DWANG ALS MODALITEIT

Uitgangspunt is dwang als een modaliteit bij de hulpverlening toe te voegen. De doelstelling is toelaten dat het hulpverleningsproces zelf maximaal op de voorgrond blijft staan, ook wanneer die hulpverlening door de maatschappij aan een cliënt opgelegd wordt.

In situaties dat de cliënt geïndiceerde hulp niet wil aanvaarden, terwijl het maatschappelijk onverantwoord is dat er geen hulp geboden zou worden, zou de jeugdrechter de geïndiceerde hulp met dwang moeten opleggen. Hij kan zich daarbij uitspreken over de vraag voor welke duur dwang opgelegd wordt en aan welke modules. Hierbij moet gezocht worden naar een samenwerking tussen de jeugdrechter en de toegangspoort die de inhoudelijke keuze (en verantwoording) welke hulp het meest aangewezen is, zou kunnen aanleveren.

Het conceptuele werk omtrent deze krachtlijn, evenals over hoe bemiddeling (als mediatie en als buffer naar dwang) binnen een integrale jeugdhulp wordt opgenomen, is momenteel nog onvoldoende gevorderd. In de pilootregio's kunnen dan ook slechts eerste ervaringen opgedaan worden. Dit bakken wordt in een latere fase verder uitgewerkt.

POSITIE EN PARTICIPATIE VAN DE CLIËNT

Integrale jeugdhulp wil verdergaan op de ingeslagen weg van een emancipatorische jeugdhulpverlening: participatie van de cliënt moet

een centrale plaats innemen in de hulpverlening en de positie van de cliënt in de jeugdhulpverlening moet verduidelijkt en verstevigd worden.

Hiertoe wordt een algemeen statuut voor de cliënt binnen de jeugdhulp uitgewerkt. Dit biedt de kans om in alle betrokken sectoren een aantal basisrechten van de cliënt duidelijk vast te leggen. Dit moet ertoe bijdragen dat deze rechten door iedereen gekend worden en intersectionaal worden toegepast. Op vlak van participatie in de hulpverlening is de doelstelling dat cliënten in elke fase van de hulpverlening voldoende inspraak hebben, dat hulpverleners inderdaad de dialoog met de cliënt over de hulpverlening voortdurend aangaan. In de projecten wordt hier extra aandacht aan besteed.

CRISISHULP

Toegankelijkheid van jeugdhulp vereist de aanwezigheid van een goed werkend crisisaanbod. Doelstelling is het garanderen van een adequate reactie op een crisissituatie en vermijden dat jongeren net vanwege een crisis geconfronteerd worden met een oneigenlijk en vaak te intensief hulpaanbod.

Crisis wordt opgevat als een subjectieve beleving van de cliënt, als 'een acute noodsituatie, die niet vooraf kan ingeschat worden, waar onmiddellijk iets aan gedaan moet worden'.

Crisishulp is er om aan de crisis zelf te werken, niet meer maar ook niet minder. Crisishulp pakt dus de acute situatie aan, zodat de cliënt (vaak het gezin) erin slaagt om zichzelf weer op de sporen te zetten. Dat betekent dat crisishulp ook kan uitmonden in een langduriger hulpverlening, maar die behoort dan zelf niet meer tot de crisishulp. Het eigen kortdurende hulpaanbod van crisishulp kan ambulante zijn, maar indien nodig ook residentieel.

Goede crisishulp is hulp die erin slaagt om die energie om te zetten in een constructieve beweging, zodat er uit de crisis nieuwe kansen komen voor het cliëntensysteem.

In de pilootregio's wordt gewerkt aan een intersectoraal netwerk van crisishulp dat een permanent crisisaanbod garandeert.

BESLUIT²

De na te streven resultaten voor een integrale jeugdhulp zijn duidelijk: toegankelijkheid van hulp, samenwerking, continuïteit, kwaliteit, uitgaan van de vraag van de cliënt, in dialoog met de cliënt de hulpverlening vormgeven ...

2. Op de centrale website www.jeugdhulp.vlaanderen.be kan u steeds terecht voor verdere informatie.

Integrale jeugdhulp wil leren hoe dit intersec-
toraal kan waargemaakt worden, wat hiertoe de
randvoorwaarden zijn. Hoe kunnen beleidskeu-
zen en structurele wijzigingen van de jeugdhulp
als geheel hiertoe bijdragen? Hoe kunnen deze
voorstellen gedragen worden door én cliënten én
werkveld?

Het proces van integrale jeugdhulp draagt alle
kenmerken van verandering in zich: voor- en te-
genstanders, weerstand en vooruit willen, vast-
houden en loslaten, timing en tijdsdruk ... Het
vraagt van vele betrokkenen een extra inzet. Een
inzet die enkel kan beloond worden wanneer het

uiteindelijke resultaat mogelijkheden biedt om
jongeren en hun ouders op een betere manier te
kunnen helpen, door hulpverleners die hiertoe
betere mogelijkheden krijgen. Op die manier
kan deze tendens worden tot een belangrijke
vooruitgang.

Dirk BROOS,
projectleider Integrale Jeugdhulp
Johan PUT,
docent K.U.Leuven
Isabelle VAN DER STRAETE,
assistente K.U.Leuven